

**Dr Renata Runiewicz – Jasińska**

*Uczelnia Techniczno-Handlowa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie*

**KONSEKWENCJE ROZWOJU  
CYWILIZACYJNO-TECHNOLOGICZNEGO  
PAŃSTW BAŁTYCKICH  
(LITWA, ŁOTWA, ESTONIA)**

**Streszczenie**

Rozwój cywilizacyjny i postęp technologiczny niosą za sobą konsekwencje zarówno pozytywne jak i negatywne dla każdego społeczeństwa. Pozytywne następstwa na Litwie, Łotwie i w Estonii są wspomagane przez projekty unijne zachęcające do edukacji, innowacyjnych badań naukowych i szerokiego wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w budowaniu społeczeństwa cyfrowego. Walka z następstwami negatywnymi rozwoju cywilizacyjnego jest trudna. Państwa Regionu Morza Bałtyckiego mimo, że tworzą jeden z najbardziej rozwiniętych technologicznie regionów Europy mają problemy z zagrożeniami powstającymi na skutek rozwoju międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i cyberterrorystyki. Do szczególnie niepokojących zjawisk należy niedostateczne przestrzegania praw i wolności człowieka niektórych grup społecznych.

**Słowa kluczowe:** państwa bałtyckie, rozwój cywilizacyjny, rozwój technologiczny, społeczeństwo cyfrowe, inteligentny rozwój, prawa człowieka, przestępczość zorganizowana, atak cybernetyczny.

**THE CONSEQUENCES OF THE DEVELOPMENT  
OF CIVILISATION AND TECHNOLOGY IN THE BALTIC STATES  
(LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA)**

**Abstract**

The development of civilisation and technological progress lead to both positive and negative consequences for each society. The positive

effects in Lithuania, Latvia, and Estonia are supported by EU projects that encourage education, innovative scientific research, and extensive application of information and communication technologies in building a digital society. The battle against the negative outcomes of civilisation development is difficult. The Baltic States, despite forming one of the most technologically advanced regions of Europe, experience problems due to risks created by the growth of international organised crime and cyber-terrorism. The especially dangerous phenomena include insufficient protection of human rights and freedoms in case of some social groups.

**Keywords:** Baltic States, development of civilisation, technological progress, digital society, intelligent development, human rights, organised crime, cyber attack.

Nowoczesne usługi telekomunikacyjne, teleinformatyczne i multimedialne<sup>1</sup> są we współczesnym świecie katalizatorem rozwoju gospodarczego, zwiększając konkurencyjność gospodarki, tworząc nowe miejsca pracy, sprzyjając rozwojowi regionów, wspomagając nauczanie, a także ochronę bezpieczeństwa państwa i obywateli. Państwa bałtyckie też korzystają ze wszystkich dobrodziejstw wynikających z postępu technologicznego. Znaczenie informatyzacji w suwerennych społeczeństwach państw bałtyckich pokazuje analiza raportów „eEurope+2003” i „eEurope 2005” roku<sup>2</sup>, sporządzonych przez agencje krajowe i międzynaro-

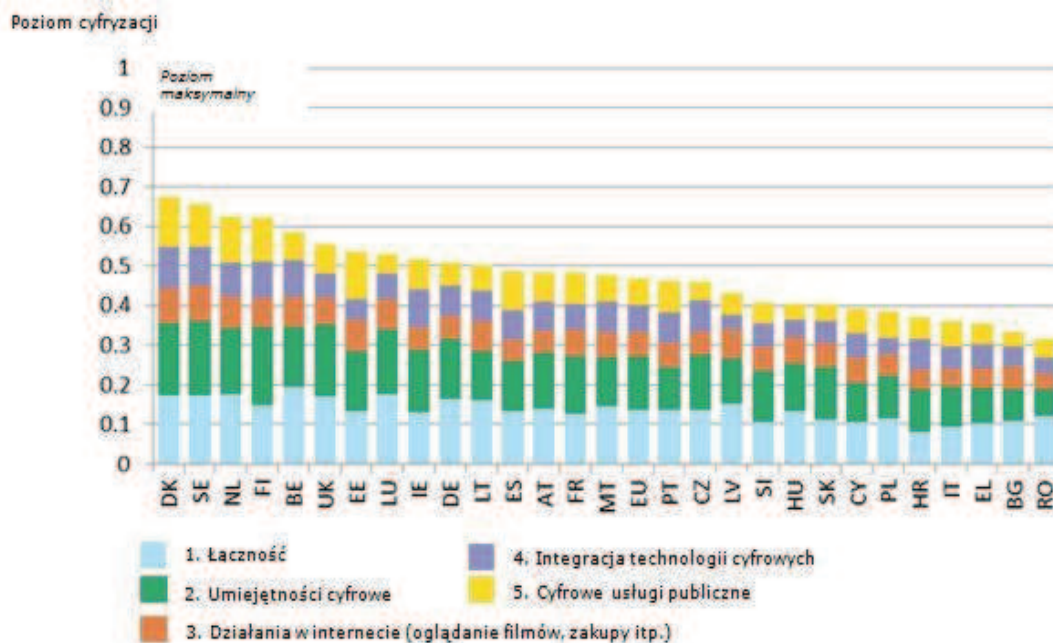
---

<sup>1</sup> R. Runiewicz-Jasińska, *Budowa społeczeństwa informacyjnego na Litwie, Łotwie i w Estonii*, [w:] J. Sobczak, B. Hordecki (red.), *Polityka i media*, Poznań 2008, s. 113-127; R. Runiewicz-Jasińska, *Litwini, Łotysze i Estończycy-społeczeństwem informacyjnym*, [w:] *Polska we współczesnym świecie. Między zaściankiem a przestrzenią wolności, Księga jubileuszowa z okazji 65. rocznicy urodzin prof. Karola B. Janowskiego*, Toruń 2007, s. 407-423.

<sup>2</sup> Celem planu działań „eEurope+2003” jest wspieranie przyspieszenia reformy i modernizacji gospodarek krajów kandydujących do UE, pobudzanie ich wydajności i budowanie instytucji oraz ogólnej poprawy konkurencyjności i spójności społecznej. Raport „eEurope+2003” jest pierwszym pełnym raportem o stanie realizacji Planu działań w krajach kandydujących. Następny raport ukazał się pod koniec 2005 r. i jest on częścią strategii lizbońskiej, która planowała do 2010 r. przekształcić UE w najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarkę opartą na wiedzy. Warto tutaj zwrócić uwagę na sporą różnicę między założeniami planu „eEurope 2005”, a wcześniejszymi koncepcjami. Za przykład może posłużyć fakt, iż dużą atencję przywiązuje się do samej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Jako pierwsze i najważniejsze cele, przywołuje się zapewnienie multiplatformowego dostępu do sieci (czyli nie tylko komputery, ale także telefony komórkowe, telewizja cyfrowa), charakteryzujące

dowe. Agencje te badają opinię społeczną tak państw bałtyckich, jak i całego Regionu Morza Bałtyckiego (RMB)<sup>3</sup>. Szczególną uwagą w tych raportach objęto różnice w poziomach rozwoju technologicznego (tj. komputeryzacji, internetyzacji, siły rynków telekomunikacyjnych) państw bałtyckich (Wykres 1, Wykres 2).

**Wykres 1.** Poziom rozwoju technologicznego (tzw. cyfryzacji) państw UE w roku 2014



Źródło: Komisja Europejska – Komunikat prasowy, [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-15-4475\\_pl.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4475_pl.htm), [29.08.2015].

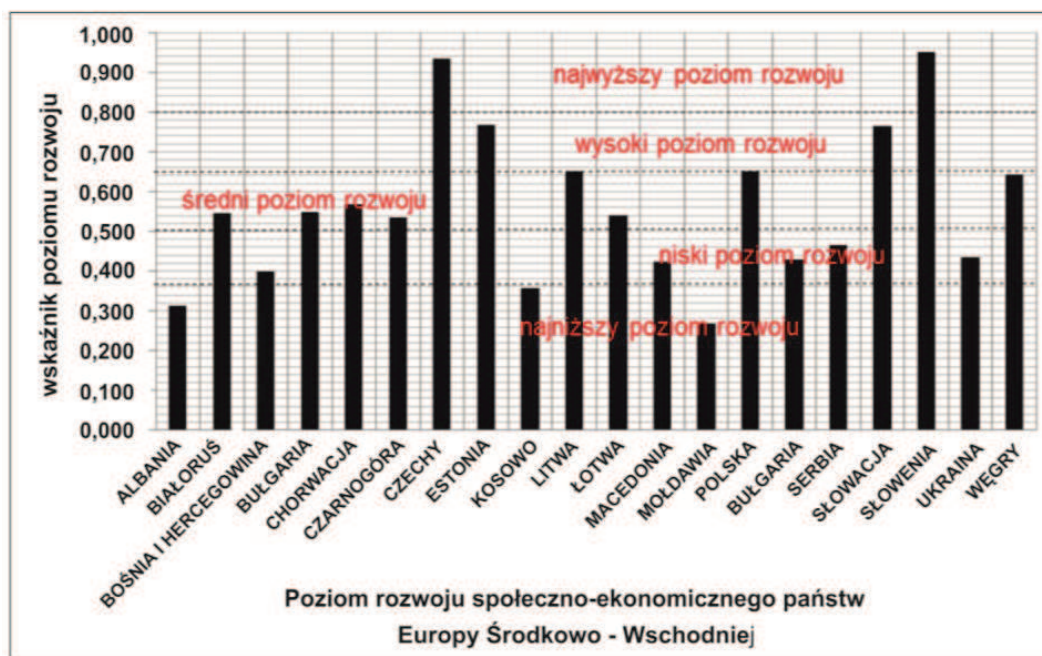
Wskaźnik gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego, który jest dzisiaj wyznacznikiem rozwoju społeczeństwa XXI wieku<sup>4</sup>, sytuuje państwa bałtyckie na dobrych pozycjach, znacznie przed Polską.

się szerokopasmowością (ang. *broadband*). Więcej na ten temat na stronie internetowej: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współpraca międzynarodowa, Sprawozdanie z Komitetu Sterującego „eEurope 2005”.

<sup>3</sup> Badania opinii społecznej prowadzą międzynarodowe agencje analityczno-statystyczne takie jak: International Telecommunication Union (ITU), Emor E-Track, BMF Gallup Media, Andersen Consulting, SIC Gallup Media, TQM Consulting s.c.

<sup>4</sup> Wiele informacji w ujęciu komparatystycznym na podobny temat w: Raport „Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2015”, Departament Społeczeństwa Informacyjnego Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji RP, Warszawa 2016.

**Wykres 2.** Wskaźniki poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego państw Europy Środkowo-Wschodniej w wymiarze względnym, stan na rok 2013



Źródło: Z. Lach, Analiza poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego i potęgi państw Europy Środkowo-Wschodniej, <http://geopolityka.net/analiza-poziomu-rozwoju-spolecno-ekonomicznego-i-potegi-panstw-europy-srodkowo-wschodniej/>, [29.08.2015].

Projekt UE „Europa Wiedzy”<sup>5</sup> jest spadkobiercą, a także kontynuatorem analiz raportów „eEurope+2003” i „eEurope+2005”. W oparciu o te raporty powstała Strategia UE „Europa 2020” jako unijna strategia wzrostu na okres od 2010 do 2020 r. Obejmuje ona nie tylko wyjście z kryzysu, z którym nadal boryka się wiele europejskich krajów, ale stawia na tzw. *inteligentny rozwój*, co oznacza uzyskanie lepszych wyników w takich dziedzinach jak<sup>6</sup>:

<sup>5</sup> Pierwszy raz sformułowanie „Europa Wiedzy” zostało użyte w Deklaracji Bolońskiej z 1999 r.: Europa Wiedzy jest obecnie szeroko uznana jako niczym nie dający się zastąpić czynnik wzrostu socjalnego i ludzkiego oraz jako niezbędny składnik służący konsolidacji i wzbogaceniu obywatelstwa europejskiego, mogący wyposażyć swych obywateli w kompetencje do podjęcia wyzwania, jakie niesie nowe milenium, wraz ze świadomością wspólnych wartości i uczestnictwa we wspólnej przestrzeni społecznej i kulturalnej.

<sup>6</sup> Strona internetowa EUROPA 2020, [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index\\_pl.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index_pl.htm), [28.08.2015].



- **edukacja** (zachęcanie do nauki, studiów i podnoszenia kwalifikacji),
- **badania naukowe/innowacje** (stworzenie nowych produktów i usług, które wpłynęłyby na zwiększenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz pomogłyby w rozwiązywaniu problemów społecznych),
- **społeczeństwo cyfrowe** (wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych).

Przygotowanie państw bałtyckich do realizacji założeń Strategii UE „Europa 2020”, a w tym do realizacji tzw. *inteligentnego rozwoju* pokazuje raport Komisji Europejskiej z wiosny 2015 r. (Tabela 1).

**Tabela 1.** Sytuacja gospodarcza i perspektywy rozwoju gospodarczego Litwy, Łotwy i Estonii wg raportu Komisji Europejskiej z 2015 r.

Litwa	Łotwa	Estonia
Po poważnej recesji (z jednym z najostrzejszych spadków realnego PKB w UE w 2009 roku), gospodarka litewska powróciła do silnej i stabilnej ścieżki wzrostu gospodarczego. Napędza się to dzięki eksportowi i popytowi wewnętrznemu państwa. W I połowie 2014 roku znacznie wzrosły prywatne inwestycje. Na Litwie rynek pracy nadrabia straty i odzyskuje równowagę więc stopa bezrobocia spada.	Po spowolnieniu wzrostu gospodarczego Łotwy w roku 2014 spodziewany jest wzrost w 2015 i 2016 roku. Szacuje się, iż bezrobocie spadnie w ciągu najbliższych dwóch lat, a inflacja pozostanie niska odzwierciedlając przy tym cenę ropy naftowej. Import wzrośnie szybciej niż eksport w ujęciu ilościowym, ale deficyt obrotów bieżących prawdopodobnie pozostanie stosunkowo niewielki ze względu na kategoryzację bieżących zysków handlowych. Deficyt w sektorze instytucji rządowych i samorządowych utrzyma się a dług publiczny zacznie spadać po 2016 roku.	Mimo osłabienia eksportu z partnerami handlowymi w 2008 i 2009 r., gospodarka Estonii została nadal bardzo elastyczna, tak więc oczekuje się realnego wzrostu PKB, a także spadku bezrobocia w 2016 r. Bezrobocie w Estonii czterokrotnie w latach 2009-2015 podnosiło i spadało, a to częściowo z powodu kurczącej się populacji w wieku produkcyjnym. Oczekuje się, że dług publiczny i deficyt budżetowy pozostanie niski w najbliższych latach, a jeśli będzie wzrastał to bardzo nieznacznie ze względu na np. wzrastające płace sektora administracyjnego planowane na 2016 r.

Źródło: EUROPE 2020, [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/index\\_pl.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/index_pl.htm), [29.08.2015].

UE planuje wesprzeć *inteligentny rozwój* w krajach bałtyckich za pomocą trzech inicjatyw<sup>7</sup>:

<sup>7</sup> Ibidem.

- w ramach tzw. Unii Innowacji państwa mają stawić czoło zmianom klimatycznym, podnieść efektywność energetyczną i oszczędnie korzystać z zasobów, wzmocnić usługi w ramach ochrony zdrowia oraz zatrzymać negatywne zmiany demograficzne,
- Europejska Agenda Cyfrowa zamierza utworzyć jednolity rynek cyfrowy oparty na szybkim i bardzo szybkim Internecie oraz na aplikacjach interoperacyjnych,
- projekt Mobilna Młodość ma ułatwić młodym ludziom uzyskiwanie staży i studiowanie za granicą, również lepiej przygotować młodych ludzi do startu na rynku pracy oraz udoskonalić naukę na wszystkich szczeblach kształcenia i szkolenia (w tym wysoki poziom akademicki, równe szanse).

Rozwój cywilizacyjno-technologiczny państw bałtyckich oprócz pozytywnych ma także implikacje niepożądane<sup>8</sup>. Bez wątpienia mają one wpływ na jakość życia człowieka, w kontekście czysto etycznym, pro- lub antyspołecznym (jak na przykład przestępczość zorganizowana). Niektóre zagrożenia trudno zaklasyfikować, niektóre jeszcze trudno w ogóle rozpoznać, aczkolwiek jedno jest pewne, iż zagrożenia XXI wieku mają zasięg globalny. Są one wynikiem nieodpowiedzialnej i nieprzemyślanej działalności człowieka, która tym samym rzutuje za dalsze losy jednostki ludzkiej, na jej przetrwanie, a także kierunek rozwoju. W przypadku państw bałtyckich główne negatywne konsekwencje to:

- międzynarodowa przestępczość zorganizowana<sup>9</sup>,
- cyberterrorizm,
- łamanie praw człowieka w kontekście wertykalnych praw człowieka, czyli na poziomie relacji obywatel państwo<sup>10</sup>.

Na rozwój międzynarodowej przestępczości zorganizowanej jednoznaczny wpływ ma pozycja geograficzna państwa. Państwa bałtyckie, ze względu na swoje usytuowanie geograficzne, znajdują się na szlakach handlowych międzynarodowych organizacji

---

<sup>8</sup> Na ten temat w książce Petera F. Druckera, *Zarządzanie w XXI wieku-wyzwania*, Warszawa 2009.

<sup>9</sup> K. Turalinski, *Przestępczość zorganizowana w III RP*, Warszawa 2011.

<sup>10</sup> B. Gronowska, T. Jasudowicz, M. Balcerzak, M. Lubiszewski, R. Mizerski, *Prawa człowieka i ich ochrona. Podręcznik dla studentów prawa, administracji i europeistyki*, Toruń 2010.

przestępczych, czyli między krajami wysyłającymi – dostawcami a krajami przyjmującymi – odbiorcami. Punkt krytyczny tego problemu to długie granice zewnętrzne państw Regionu Morza Bałtyckiego. Granice te często rozdzielają dwa bardzo różne rodzaje prawodawstwa, np. unijne i państw pochodzących spoza UE. Powoduje to sytuacje, w których współpraca transgraniczna w zakresie egzekwowania prawa staje się trudna, a przez to czasochłonna. Wykorzystują to osoby powiązane ze światem przestępczym co sprzyja rozwojowi zorganizowanych grup przestępczych i nielegalnych rynków zbytu. Ułatwieniem dla oszustw np. handlowych w tym regionie są, z kolei, duże natężenia transportu przejeżdżającego przez granice oraz brak rozwiązań jakościowych w sektorze logistyki. To obliguje UE do promowania i wspierania budowy nowoczesnych regionalnych przejść granicznych<sup>11</sup>. Na terytorium państw bałtyckich działalność międzynarodowych przestępczych grup zorganizowanych przejawia się w dosyć dużym wachlarzu typów przestępstw (Tabela 2).

Cykl działań eliminujących międzynarodową przestępczość zorganizowaną Unia Europejska realizuje w czterech etapach. Pierwszy etap działań ma stanowić Ocena Stanu Zagrożenia Przestępczością Zorganizowaną i Poważną Przestępczością Międzynarodową. Kolejną część cyklu stanowi identyfikacja przez Radę ograniczonej liczby priorytetów zarówno regionalnych, jak i ogólnoeuropejskich. Następnie w drugim etapie, dla każdego ze zidentyfikowanych obszarów priorytetowych, należy opracować Wieloletni Plan Strategiczny, w celu uzyskania multidyscyplinarnego, zintegrowanego podejścia do efektywnego przeciwdziałania głównym zagrożeniom, zawierającego zarówno działania prewencyjne, jak i represyjne. Trzecia część cyklu to implementacja i monitorowanie rocznych planów Działania Operacyjnego, które powinny być powiązane z celami strategicznymi, zawartymi w Wieloletnich Planach Strategicznych i wykorzystywane jako multilateralna platforma współpracy w zakresie przeciwdziałania priorytetowym zagrożeniom<sup>12</sup>.

---

<sup>11</sup> *Nowoczesna granica*, wyd. Służba Celna, Warszawa 2014.

<sup>12</sup> Krajowy program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012-2016, op. cit., s. 17.

**Tabela 2.** Typy przestępstw w działalności międzynarodowych grup zorganizowanych na terytorium państw bałtyckich

L.p.	Kategoria działalności przestępczej grup zorganizowanych	Typy przestępstw
1	Przestępczość zorganizowana o charakterze ekonomicznym	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Wyłudzenia akcyzy i VAT oraz zaniżanie należności publicznoprawnych</li> <li>- Przestępczość na rynku kapitałowym</li> <li>- Przestępczość na rynku bankowym</li> <li>- Przestępczość na rynku ubezpieczeń</li> <li>- Przestępczość związana z zamówieniami publicznymi</li> <li>- Przestępstwa przeciwko prawom autorskim i pokrewnym</li> <li>- Przestępstwa związane z reaktywacją przedwojennych spółek</li> <li>- Nielegalny obrót i składowanie odpadów oraz substancji niebezpiecznych</li> <li>- Pranie pieniędzy</li> </ul>
2	Przestępczość narkotykowa	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Produkcja</li> <li>- Przemyt</li> <li>- Wprowadzanie do obrotu</li> <li>- „Nowe narkotyki”</li> </ul>
3	Przestępczość zorganizowana o charakterze kryminalnym	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Przestępczość rozbójnicza i terror kryminalny</li> <li>- Nielegalna migracja</li> <li>- Handel ludźmi</li> <li>- Nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi</li> <li>- Przestępczość związana z kradzieżami pojazdów</li> <li>- Falszerstwa środków płatniczych i dokumentów</li> <li>- Przestępczość na szkodę dziedzictwa narodowego</li> <li>- Przestępczość stadionowa</li> </ul>
4	Korupcja	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Przekupstwo</li> <li>- Wymuszenie</li> <li>- Płatna protekcja lub oszustwo</li> </ul>
5	Przestępstwa w cyberprzestrzeni <sup>13</sup>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Cyberterroryzm</li> <li>- Cyberprzestępczość</li> <li>- Cyberszpiegostwo</li> <li>- Wojna informacyjna</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane z Krajowego programu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012-2016, Departament Analiz i Nadzoru MSWiA, Warszawa 2012, s. 12-13<sup>14</sup>.

<sup>13</sup> R. Białoskórski, *Cyberzagrożenia w środowisku bezpieczeństwa XXI wieku. Zarys problematyki*, Warszawa 2011, s. 78-79.

<sup>14</sup> Jednakże od wykonywania ww. programu odstąpiono w roku 2013, uwzględniając częściowo jego elementy w aktualnym polskim „Programie przeciwdziałania i zwalczania przestępczości gospodarczej na lata 2015-2020”.



Cele strategiczne UE dla RMB w kwestii międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, to<sup>15</sup>:

- wzmocnienie współpracy między służbami celnymi, granicznymi i policjami,
- przeprowadzenie oceny zagrożeń dla Regionu Morza Bałtyckiego,
- stworzenie jednego krajowego centrum koordynowania,
- stworzenie jednego krajowego systemu nadzoru granic,
- zgromadzenie zasobów przeznaczonych na oddelegowanie oficerów łącznikowych do państw trzecich i organizacji międzynarodowych,
- podjęcie środków zapobiegawczych przeciwko handlowi ludźmi.

W kontekście takich celów strategicznych została wdrożona strategia *Grupy Zadaniowej ds. zwalczania przestępczości zorganizowanej w regionie Morza Bałtyckiego w latach 2010–2014*. Koordynatorem projektu była Litwa.

Poza uczestnictwem w strukturach UE państwa bałtyckie powinny maksymalizować wykorzystanie możliwości współpracy międzynarodowej w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej, jakie stwarzają inne fora i organizacje międzynarodowe. Szczególnie istotna pozostaje w tym kontekście rola Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej – Interpol, Europol, Frontex, OLAF<sup>16</sup>.

Na początku lat 90. XX w. wytworzyły się nowe determinanty emigracji ludności, zwłaszcza z państw postkomunistycznych Regionu Morza Bałtyckiego, i tym samym powstał w Europie nowy szlak handlowy zwany bałtyckim<sup>17</sup>. Do czynników, które skłaniają do nielegalnej emigracji mieszkańców państw bałtyc-

---

<sup>15</sup> Komunikat Komisji UE do Parlamentu Europejskiego, RE, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, Dokument roboczy, Bruksela 2010, s. 76-78.

<sup>16</sup> Krajowy program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012-2016, op. cit., s. 17-19.

<sup>17</sup> R. Runiewicz-Jasińska, *Handel ludźmi-współczesna zbrodnia przeciwko godności. Casus europejskich szlaków handlowych*, [w:] W. Waławczyk, K. Żarna (red.), *Zbrodnia i kara. Ludobójstwo-zbrodnie wojenne-zbrodnie przeciwko ludzkości*, Toruń 2011, s. 210-227.

kich można zaliczyć<sup>18</sup>: nastawienie władz na stworzenie państw o strukturze jednonarodowej, a nie jak było w czasach radzieckich, o strukturze wielonarodowej oraz związane z tym procesy występowania konfliktów o podłożu etnicznym, kulturowym; brak zaufania do rządzących; niekorzystną sytuację ekonomiczną, kryzysy gospodarcze, bezrobocie, postępujące ubożenie społeczeństwa w wyniku nadużyć przy redystrybucji dóbr przeznaczonych na pomoc społeczną (Tabela 3).

**Tabela 3.** Europejskie państwa, z których najczęściej rekrutują się ofiary handlu ludźmi

Europejskie kraje docelowe dla ofiar handlu ludźmi	Europejskie kraje pochodzenia ofiar handlu ludźmi (bardzo wysokie ryzyko)	Europejskie kraje pochodzenia ofiar handlu ludźmi (wysokie ryzyko)	Europejskie kraje pochodzenia ofiar handlu ludźmi (umiarkowane ryzyko)	Europejskie kraje z których pochodzą ofiary handlu ludźmi
Belgia	Albania	Republika Czeska	Chorwacja	Polska
Niemcy	Bułgaria	Estonia	Serbia	Bośnia i Hercegowina
Grecja	Litwa	Węgry	Czarnogóra	Republika Czeska
Włochy	Rumunia	Łotwa	Kosowo	—
Holandia	Ukraina	Polska	Kirgizja	—
Austria	Federacja Rosyjska	Słowacja	Bośnia i Hercegowina	—
Dania	Mołdawia	Estonia	—	—
Francja	Białoruś	Gruzja	—	—
Hiszpania	—	Armenia	—	—
Szwajcaria	—	Uzbekistan	—	—
Wielka Brytania	—	Kazachstan	—	—

Źródło: *Handel kobietami i młodymi ludźmi w Europie. Przybornik edukacyjny...* op. cit., s. 26.

Zdobyte technologii informacyjnej owocują także zagrożeniami typu cyberterroryzm. Wysoki poziom rozwoju technologicznego przyczynia się do poprawy zarządzania wieloma sferami

<sup>18</sup> *Handel kobietami i młodymi ludźmi w Europie. Przybornik edukacyjny*, Uniwersytet w Padwie, s. 27-38.

życia politycznego, społecznego i gospodarczego, ale jednocześnie uzależnia państwo od sprawności i bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej. Atak na jeden z elementów systemu może zakłócić funkcjonowanie pozostałych („efekt domina”), ponieważ są one ściśle ze sobą powiązane<sup>19</sup>.

W kwietniu 2007 r. doszło do zorganizowanego na dużą skalę ataku cybernetycznego na zasoby mające podstawowe znaczenie dla funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki Estonii, czyli na tzw. obiekty infrastruktury krytycznej. Rosyjscy hakerzy przechwycili kontrolę nad ponad milionem prywatnych komputerów w 174 krajach i stworzyli broń cybernetyczną, za pomocą której przez 3 tygodnie skutecznie bombardowali serwery estońskiej infrastruktury krytycznej: banki, urząd prezydenta, wszystkie ministerstwa, urzędy bezpieczeństwa państwa oraz środki masowej komunikacji – skutecznie paraliżując ich pracę. Estończycy nie mogli korzystać z bankowości *online*, podejmować pieniędzy z konta, banki zaś nie były w stanie realizować transakcji i poniosły milionowe straty<sup>20</sup>. Zdaniem premiera Estonii Andrusa Ansipa: „(...) na Estonii testowano nowy model wojny cybernetycznej. (...) to pierwszy przypadek takiego zaatakowania niepodległego państwa przez Internet”<sup>21</sup>. W związku z powyższym Estonia intensywnie apelowała do UE i organizacji rządowych w RMB o stworzenie własnej polityki cyberobrony, tak by chronić przed hakerami nie tylko systemy państwowe, wojskowe, ale przede wszystkim sektor prywatny i zwykłych obywateli. Udało się i 11 stycznia 2013 r. działalność rozpoczęło Europejskie Centrum do Walki z Cyberprzestępczością, które chroni obywateli i europejskie przedsiębiorstwa przed przestępstwami w Internecie. Centrum ma swoją siedzibę przy biurze Europolu w Hadze (Holandia)<sup>22</sup>.

Natomiast w Tallinnie (Estonia) w dniu 14 maja 2008 r. powstało Cyber Defence Centre of Excellence NATO Cooperative.

---

<sup>19</sup> A. Kwiatkowska, *Cyberterrorizm problemem współczesnego świata*, Wyższa Szkoła Handlowa im. B. Markowskiego, Kielce 2012, s. 25.

<sup>20</sup> R. Białoskórski, *Cyberzagrożenia w środowisku...*, op. cit., s. 50.

<sup>21</sup> Wprost 24, <http://wprost.pl/ar/?o=107407>, [10.06.2012].

<sup>22</sup> Europejskie Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością rozpoczyna działalność 11 stycznia, [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-13-13\\_pl.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-13_pl.htm), [30. 08. 2015].

Centrum jest stworzone do obrony przed cyberprzestępczością. W tej kwestii są także organizowane projekty edukacyjne dla wojskowych i cywilnych struktur państwowych, prowadzi się badania i konsultacje oraz wymienia doświadczenia wśród państw członkowskich NATO<sup>23</sup>.

Niepokojącym zjawiskiem w Regionie Morza Bałtyckiego jest niedostateczne przestrzeganie praw człowieka. Przez ostatnie 20 lat zaszły zmiany na rzecz rozwoju i ustanowienia demokracji w państwach bałtyckich, a w tym i praw człowieka. Na tej drodze zostały zrealizowane dwa podstawowe cele: przystąpienie do NATO i UE. Państwa bałtyckie są także stronami wielu organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną praw człowieka. Ratyfikowały one cały szereg najważniejszych dokumentów odnoszących się do tych praw, jak np. Konwencja Ramowa Rady Europy o Ochronie Mniejszości Narodowych i Konwencja Genewska dotycząca Statusu Uchodźcy.

Z najnowszego Raportu Amnesty International (2014/2015<sup>24</sup>) wynika (Tabela 4), że państwa bałtyckie mają nadal problemy z realizacją zobowiązań prawnych odnośnie praw człowieka chociaż są w czołówce państw UE rozwiniętych cywilizacyjnie i technologicznie.

**Tabela 4.** Dane raportu Amnesty International na temat łamania praw człowieka na Litwie, Łotwie i w Estonii (2014/2015)

	<b>Litwa</b>	<b>Łotwa</b>	<b>Estonia</b>
Główny zarzut	Ustawa RL z 2009 r. dotycząca ochrony nieletnich doprowadziła do naruszenia praw i wolności lesbijek, gejów, biseksualistów i transseksualistów.	Lesbijki, geje, biseksualiści, transseksualiści nie są chronieni przez rząd od nienawiści. Wysoka liczba bezpaństwowców nieposiadających praw politycznych (267,789 tys. osób dane ze stycznia 2014 r.).	Okolo 91 000 osób w Estonii jest bezpaństwowcami (dane ze stycznia 2014 r.). Liczba wniosków osób ubiegających się o azyl rozpatrzonych pozytywnie jest na bardzo niskim poziomie.

<sup>23</sup> NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, <https://ccdcoe.org/about-us.html>, [24. 08. 2015].

<sup>24</sup> Raport Amnesty International 2012, <http://www.amnesty.org/en/news/report-2012-no-longer-business-usual-tyranny-and-injustice>, [24.05.2012].

Prawa lesbijek, gejów, biseksualistów, transseksualistów	Transseksualistom nadal odmawia się dostępu do prawnego uznania płci z powodu braku zapisów prawnych.	We wrześniu 2013 r. Parlament RŁ przyjął poprawki do Ustawy odnoszącej się do przestępstw z nienawiści. Jednak, orientacja seksualna i tożsamość płciowa nie zostały zaliczone do tła na którym może dojść do tego rodzaju agresji. Nadal Prawo Karne RŁ nie uznaje tzw. podżegania do nienawiści i przemocy w oparciu o rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, niepełnosprawność, wiek i płeć za przestępstwo. Tylko motywy rasistowskie są traktowane jako okoliczności obciążające.	<p><b>Pochwała.</b></p> <p>W dniu 9 października Parlament Estonii uchwalili Ustawę o kohabitacji z zapisami neutralnymi pod względem płci, która ma wejść w życie 1 stycznia 2016 roku. Ustawa pozwala żyć bez umowy małżeńskiej, w tym osobom tej samej płci. Takie pary będą też mogły pobierać świadczenia socjalne.</p>
Tortury	Zarzuty, iż na Litwie był torturowany i więziony na zlecenie rządu USA obywatel Arabii Saudyjskiej Mustafa al-Hawsawi w 2009 r.		
Prawa kobiet		Przemoc domowa w prawie łotewskim nadal nie została zdefiniowana jako odrębne przestępstwo. W grudniu 2013 r., Komitet Przeciwko Torturom ONZ wyraził zaniepokojenie z powodu braku środków ochrony i niedostatecznego zapewnienia schronienia ofiarom przemocy w rodzinie w RŁ.	



Dyskryminacja mniejszości etnicznych			Dzieci bezpaństwowców mają w chwili urodzenia uzyskać automatycznie obywatelstwo Estonii. Mniejszości etniczne nadal są niewspółmiernie z innymi obywatelami dotknięte bezrobociem i ubóstwem. Wymagania znajomości języka państwowego przy zatrudnieniu osób z mniejszości etnicznej / narodowej stawiają ich w bardzo niekorzystnej i stresującej sytuacji.
Azylanci			Liczba wniosków ubiegających się o azyl pozostaje na niskim poziomie.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Raportu Amnesty International 2014/2015, <https://www.amnesty.org/en/countries/>, [28. 09. 2015].

Raport roczny Amnesty International dostarcza kompleksowego przeglądu sytuacji praw człowieka w państwach bałtyckich na przełomie lat 2014/2015. Podstawowym celem raportu jest oddziaływanie na przywódców państw, aby podjęli działania zmierzające do nowelizowania odpowiednich ustaw. Dane raportu wskazują, że państwa bałtyckie nie radzą sobie z ustawodawstwem wskazującym zakres praw i wolności osób o odmiennej orientacji seksualnej. Problemy z dyskryminacją mniejszości narodowych w państwach postkomunistycznych zwłaszcza na Litwie, Łotwie i w Estonii są także praktycznie nie rozwiązane od początku lat 90. Wiele informacji na ten temat znajduje się w poprzednich raportach Amnesty International, zwłaszcza z lat

1998, 2000, 2006, 2009 i 2012. Jednocześnie problemy z dyskryminacją mniejszości narodowych na innym obszarze Regionu Morza Bałtyckiego – w państwach skandynawskich – zostały rozwiązane w sposób optymalny<sup>25</sup>.

Reasumując. Rozwój cywilizacyjny i postęp technologiczny niosą za sobą konsekwencje zarówno pozytywne jak i negatywne dla każdego społeczeństwa. Pozytywne następstwa na Litwie, Łotwie i w Estonii są wspomagane przez projekty unijne zachęcające do edukacji, innowacyjnych badań naukowych i szerokiego wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w budowaniu społeczeństwa cyfrowego. Walka z następstwami negatywnymi rozwoju cywilizacyjnego jest trudna. Państwa Regionu Morza Bałtyckiego mimo, że tworzą jeden z najbardziej rozwiniętych technologicznie regionów Europy mają problemy z zagrożeniami powstającymi na skutek rozwoju międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i cyberterroryzmu. Do szczególnie niepokojących zjawisk należy niedostateczne przestrzegania praw i wolności człowieka niektórych grup społecznych.

### Bibliografia

1. EUROPA 2020, [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index\\_pl.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index_pl.htm), [28. 08. 2015].
2. *Handel kobietami i młodymi ludźmi w Europie. Przybornik edukacyjny*, Uniwersytet w Padwie, s. 27 – 38.
3. Komisja Europejska – Komunikat prasowy, [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-13-13\\_pl.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-13_pl.htm), [30. 08. 2015].

---

<sup>25</sup> Szerzej na ten temat w opracowaniach R. Runiewicz–Jasińskiej: *Prawa mniejszości polskiej w suwerennych państwach nadbałtyckich a układy bilateralne*, „Krakowskie Studia Małopolskie”, nr 7, 2003, s. 103 - 116; *Ochrona praw mniejszości polskiej na Litwie, Łotwie i w Estonii po 1991 roku*, „Lithuania”, nr 1/2 (42/43) 2002; *Ochrona praw mniejszości w prawie międzynarodowym*, „Athenaenum. Polskie Studia Politologiczne”, Toruń 2002, Tom 8, s. 138-148; *Problemy mniejszości narodowych (na przykładzie mniejszości polskiej) w suwerennych państwach nadbałtyckich (Litwa, Łotwa, Estonia) w latach 1991-2001*, [w:] A. W. Mikołajczak, M. Walczak–Mikołajczakowa (red.), *Tradycja łacińska i bizantyjska wobec idei jedności europejskiej*, Gniezno 2003; *Przypadki łamania praw człowieka na Litwie*, [w:] W. Waclawczyk (red.), *Karta praw podstawowych UE. Nowa szansa dla praw człowieka?*, Warszawa 2010.

4. Komunikat Komisji UE do Parlamentu Europejskiego, RE, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego. Dokument roboczy, Bruksela 2010.
5. *Krajowy program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012 – 2016*, s. 17 – 19.
6. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współpraca międzynarodowa, Sprawozdanie z Komitetu Sterującego „eEurope 2005”.
7. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, <https://ccdcoe.org/about-us.html>, [24. 08. 2015].
8. Białoskórski R., *Cyberzagrożenia w środowisku bezpieczeństwa XXI wieku. Zarys problematyki*, Warszawa 2011, s. 78 – 79.
9. Runiewicz-Jasińska R., *Budowa społeczeństwa informacyjnego na Litwie, Łotwie i w Estonii*, [w:] J. Sobczak, B. Hordecki (red.), *Polityka i media*, Poznań 2008, s. 113 – 127.
10. Runiewicz-Jasińska R., *Handel ludźmi – współczesna zbrodnia przeciwko godności. Casus europejskich szlaków handlowych*, [w:] W. Waclawczyk, K. Żarna (red.), *Zbrodnia i kara. Ludobójstwo-zbrodnie wojenne – zbrodnie przeciwko ludzkości*, Toruń 2011, s. 210 – 227.
11. Runiewicz-Jasińska R., *Litwini, Łotysze i Estończycy – społeczeństwem informacyjnym*, [w:] *Polska we współczesnym świecie. Między zaściankami a przestrzenią wolności, Księga jubileuszowa z okazji 65. rocznicy urodzin prof. Karola B. Janowskiego*, Toruń 2007, s. 407 – 423.
12. Runiewicz-Jasińska R., *Ochrona praw mniejszości polskiej na Litwie, Łotwie i w Estonii po 1991 roku*, „Lithuania”, nr 1/2 (42/43) 2002.
13. Runiewicz-Jasińska R., *Ochrona praw mniejszości w prawie międzynarodowym*, „Athenaenum. Polskie Studia Politologiczne”, Tom 8/2002, s. 138-148.
14. Runiewicz-Jasińska R., *Prawa mniejszości polskiej w suwerennych państwach nadbałtyckich a układy bilateralne*, „Krakowskie Studia Małopolskie”, nr 7, 2003, s. 103 – 116.
15. Runiewicz-Jasińska R., *Problemy mniejszości narodowych (na przykładzie mniejszości polskiej) w suwerennych państwach nadbałtyckich (Litwa, Łotwa, Estonia) w latach 1991 – 2001*, [w:] A. W. Mikołajczak, M. Walczak-Mikołajczakowa (red.), *Tradycja łacińska i bizantyjska wobec idei jedności europejskiej*, Gniezno 2003.
16. Raport Amnesty International 2012, <http://www.amnesty.org/en/news/report-2012-no-longer-business-usual-tyranny-and-injustice>, [24.05.2012].
17. Wprost 24, <http://wprost.pl/ar/?o=107407>, [10.06.2012].